

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל מאמיניהם

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

'שמע ישראל' - מפתירת יעקב ואילך

"ותמת שרה בקריית ארבע" (כג ב)

בזהר הקדוש (זה"ח קיט ב) דרשו את תבות 'בקרית ארבע' כקריאת ארבע, ללמדך כי שרה אמונו נפטרה מתוך קריאת ארבע תבות קריאת שמע: "ה' אלקינו ה' אחד". ויש להבין מפני מה לא הקדימה שרה את קריאת 'שמע ישראל' לארבע תבות אלו כמנהגנו?

באר רבי יחיאל פרסבורגר רבה של פאפא:

בגמרא (פסחים נו א) מובא: "בקש יעקב לגלות לבניו וצץ הימין, ונסתלקה ממונו שכינה. אמר: שמא חס ושלום יש במשתי [באחד מצאצאי] פסול?... אמרו לו בניו: 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'... כשם שאין בלבך אלא אחד - כך אין בלבנו אלא אחד". וברש"י שם באר: "שמע ישראל" - לאביהם היו אומרים.

נמצא שעד לימיו של יעקב היו אומרים רק את ארבע התבות: "ה' אלקינו ה' אחד", ורק משעת פטירת יעקב, לאחר שהקדימו בניו ואמרו לו: "שמע ישראל, ונהגים אף אנו בעקבותיהם להקדים ולומר את תבות: 'שמע ישראל'. ולפי זה מובן מפני מה שרה שהיתה בדור שלפני יעקב, לא הזכירה תבות אלו.

בית ישראל [מטרוסדורף] השלם'

אימית קודם ההספד לבכי?

"ויבא אברהם לספד לשרה ולבכתה" (כג ב)

מדברי הגמרא (מו"ק כו א): "שלשה ימים לבכי ושבעה להספד", משמע שהבכי קודם להספד. ואף מלשון הכתוב (שע"ה כב ב): "ויקרא ה'... ביום ההוא לבכי ולמספד" משמע כן, ומדוע הקדים כאן הכתוב את ההספד לבכי?

פרש רבי דוד טבלי מבריסק:

בישלחו ערוך (א"ח קח א) פסק כי מי שנגנס ולא התפלל שחרית, מתפלל מנחה פעמים - התפלה הראשונה למנחה, והתפלה השנייה לתשלומין. אף כאן, הפסיד אברהם את שלשת ימי הבכי, שהרי בשעת פטירת שרה שהה בהר המוריה (ב"ר נח ג) והדרוך משם לחברון אורכת שלושה ימים (כמבאר לעיל כד ב) כי רק ביום השלישי יצאתו ראה אברהם את הר המוריה]. לפיכך, פדין השוכח תפלה, הקדים תחלה להשלים את ימי ההספד, ורק לאחר מכן קים את ימי הבכי.

אספת יהודא [פרנקפורט תקצ"ג]

כל בני הדור מתברכים בזכות הצדיק

"ואברהם זקן בא בימים וה' ברח את אברהם בכל" (כד א)

פרש רבנו לוי יצחק מברדיטשוב:

כלל הוא בדיניו (סוטה טו א ועוד) כי תבת 'את' באה לרבות דברים נוספים מעבר למפטרטים בכתוב עצמו. והנה, הצדיק האמתי מתפלל תמיד על בני דורו. לפיכך,

שאומרים בה (דברים ד ט): "ה' אלקינו ה' אחד". והרי לעבד יש אדון נוסף, ומכאן שאף בעודו בתפלה משעבד העבד לאדונו, ועל כן יכול הוא להקדים תאר לשמו.

השקאת בהמה משירי ברכה

"ותמהר ותער כדה אל השקת ותריץ עוד אל הבאר לשאב ותשאב לכל גמליו" (כד ט)
מפני מה מדגישה התורה כי רבקה רוקנה את המים שנשארו משתית אליעזר בטרם שבה לשאב לגמליו? באר הביני יששכר:

בספר חסידים (תתפח) מובא כי אין לתת לגוי משירי מאכל ומשקה שברך עליהם ישראל, מפני כבוד הברכה. ולפי זה יש לומר כי כששמעה רבקה שאליעזר מברך על המים ששאבה בעבורו, מהרה לשפך את הנותר ולשאב במיחד בעבור גמליו, כדי שלא לתת להם משירי משקה שברכו עליו.

אגרא דכלה'

יפה תפלתו של עבדי אבות

"ואבא היום אל העין ואמר ה' אלקי אדני אברהם אם ישך נא מצליח דרבי אשר אנכי הלה עליה" (כד ט)
"היום יצאתי והיום באתי מכאן שקפצה לו הארץ. אמר רבי אחא יפה שיחתו של עבדי אבות לפני המקום מתורתו של בגים, שהרי פרשה של אליעזר כפולה בתורה והרבה גופי תורה לא נתנו אלא ברמזיה" (רש"י).

יש להבין את פשר לשון: "עבדי אבות", הרי רק אליעזר הזכור בפרשה?
פרש רבי מרדכי חרש מדגיני מזריטש:

כשיצא אליעזר לשליחותו, נטל עמו "עשרה גמלים מגמלי אדניו" (לעיל כד ט), ומסתבר שהביא עמו עשרה עבדים שינהיגום, כדי שיוכל להתפלל במנוח. ומשעם זה אף עשתה תפלתו פרות ונגנתה מיד, כפי שאמרו בגמרא (ברכות ח א): "אימית עת רצון? בשעה שהצבור מתפללין, ולכן התכונן רש"י באומרו: "יפה שיחתו של עבדי אבות"; "אין שיחה אלא תפלה" (ברכות כו ב), כפי שלמדנו (מתורתו של בגים) - בפרשה שלפנינו.

קהלות ישרון [פירודא תק"ל]

אליעזר התפלל בלבו

"אני טרם אכלה לדבר אל לבי והנה רבקה יצאת וכדה על שכמה ותרד העינה ותשאב ואמר אליה השקיני נא" (כד מה)

מפני מה הוסיף אליעזר את תבות "אל לבי"?

פרש רבי יצחק מוולוז'ין:

חשש אליעזר פן ישתמטו ממנו לבן ובתואל בתואנה כי לבטח שמעה רבקה את לשון תפלתו ולכך מהרה להשקות אותו ואת גמליו כדי שישקחה, ונמצא שאין זה סימן אמיתי. לפיכך הדגיש להם כי תפלתו היתה 'אל לבי' - במחשבת הלב, ולא הוצאתיה בפי.

פה קדושי'

רזי אמונים

מרמזי אמן בפרשה

היצר נעשה כ'עבד'

"ואברהם זקן בא בימים וה' ברח את אברהם בכל; ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי" (כד א-ב)

"זקן בא בימים" - סופי תבות 'אמן', ללמדך כי על די עניית 'אמן' כתקונה, זוכה האדם לאריכות ימים בשני העולמות - בעולם הזה ובעולם הבא וכפי שאמרו (ברכות מז א): "כל המאריך באמן מאריך ימיו ושנותיו". ואף המשך הכתוב: "וה' ברח את אברהם בכל", מלמדנו, כי בשכר ההקפדה על עניית אמן זוכה האדם לשפע, ברכה, הצלחה, בנים, אשר, עשר וכל טוב.

כהמשך לכך נתן להוסיף ולדרש אף את הפסוק הבא: "ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המשל בכל אשר לו שים נא ידך תחת ירכי", 'אברהם' בגימטריה רמ"ח, ללמדך כי העונה אמן בכל כחו - בכל רמ"ח איבריו, זוכה להכניע תחתיו את היצר המכנה מלך זקן וכסיל, ולשלט עליו כאדון על עבדו. ולא עוד, אלא שהיצר 'שים את ידו תחת ירכי' ויסיע ביזו לעשות רצון בוראו בקלות ובמהירות.

אהבת חיים

הזכרת תאר כבוד לאדם בתפלה

"ויאמר ה' אלקי אדני אברהם הקרה נא לפני היום ועשה חסד עם אדני אברהם" (כד ב)

בספר חסידים (תת) קבע רבנו יהודה החסיד יסוד בהלכות תפלה: בנסח התפלה אסור לאדם להזכיר תאר כבוד וסמכות לאביו או לרבו. כפי שהתפלל אלישע (מלכים ב ג ט): "איה ה' אלקי אליהו", מבלי להקדים תאר לרבו.

לפי זה תמה בעל 'ספר חסידים', כיצד זה כנה אליעזר את אברהם בתפלתו: "אדני אברהם"? ובאר: הלכה זו נאמרה לבני חורין, ואילו עבד יכול להזכיר 'אדני' בתפלתו, כפי שנהג אליעזר.

סמך לדברים הביא מפני מבין בפרשתנו מדברי היושלים (ברכות ג א) שעבד פטור מקריאת שמע לפי

להיים טובים וארפים. אמן.

על הפסוק בפרשתנו (בראשית כד א): "ואברהם זקן בא בימים וה' ברח את אברהם בכל", כתבו בעלי התוספות (תוספות השלם ח"ב ע"מ רמה):
'זקן בא בימים' - סופי תבות 'אמן'; רמז לדברי תז"ל (ברכות מז א; שבת קיט ב) כי בזכות עניית אמן זוכה האדם לאריכות ימים.

פרשת 'אשר יצר'

רופא כל בשר

- ג -

אין לנו קיום מבלעדי עזרתו יתברך לקראת סיומה של פרשת 'אשר יצר' אנו מצהירים: 'גלוי ונדוע לפני כסא כבודך שאם יפתח אחד מהם או יסתם אחד מהם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך...'

כמוהו, ובפרט שהגוף הנו גשמי, והנפשמה הנה רוחנית ושואפת בכל רגע לשוב למקורה הקדוש, ומבלעדי דבר ה' היתה היא פורחת מיד (אבות: טו, בית יוסף ורמ"א א"ח ט).

מעשה ופעם הזכירו לפני הרבי בעל 'שפע חיים' מצאנו את שמו של חולה אנוש ממקורבו ובקשו שיתפלל לרפואתו. פתח הרבי ואמר: 'הכמינו תקנו בחתימת פרשת 'אשר יצר' את השבת: 'רופא כל בשר ומפליא לעשות, ומהו הקשר בין הדברים?'

יש לבאר, כי כפי שלגבי כל שנושבר הכל מבינים כי אין מי שייטיב לתקנו יותר מהאמן שעשהו, כך עלינו להאמין כי אין 'רופא כל בשר' טוב יותר ממי שהוא 'מפליא לעשות' בעצם בריאת גוף האדם, ואליו בלבד עלינו להפנות את בקשותינו" (לפי האש"ח"ב עמ' תרלא).

'אשר יצר' בכונה - סגולה לרפואה

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל היה נוהג לומר לתלמידיו כי אמירת פרשת 'אשר יצר' בכונה מתוך הסדור הנה סגולה לרפואה. וכפי שכתב בעל ספר החנוך על אודות פרשת המזון (מגן חל): "מקבל אני מרובתי ישמרה ה', כי כל הזיהי בברכת המזון מונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו, וטעם הדברים הוא כי האומר בפרשת המזון בכונה, משריש בלבו את האמונה בהשגחה כי מונותיו תלויים בו יתברך.

וכך יש לומר כי אף האומר פרשת 'אשר יצר' בכונה משריש בלבו את האמונה כי חיו ורפואתו תלויים בה' יתברך, ומתוך כך יזכה לרפואה (תפלת חנה עמ' סו, חיים וחסד עמ' א).

עדיית רבות נשמעו על חולים ועל בני משפחותיהם שהקפידו לברך 'אשר יצר' זו וזו לרפואה שלמה. כך למשל העיד הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א:

באחד מן הפוללים הפועלים לתפארה בבני ברק חלה בנו הקטן של אחד מחשבי האברכים במחלה קשה. כשהגיעה הבשורה לאזני האברכים התאספו הלו לכנוס חזק, שבסימו החליטו לקבל על עצמם לברך את פרשת 'אשר יצר' בכונה לזכות רפואתו.

באפן נסי, כנגד כל תחזיות הרופאים, תוך זמן קצר נרפא הילד לחלוטין ממחלתו, והיה לפלא (טובך יביער ח"א עמ' ע).

יש להוסיף על כך על פי דברי חז"ל (ברכות ג א) כי: 'גדול העונה אמן יותר מהמברך', כי אם כה גדולה היא סגלת הברכה, על אחת כמה וכמה גדולה היא סגלת ההקפדה על ענית אמן אחריה להצלה ולשמירה מכל רע. ורמז יש לדבר מלשון הכתוב: "כי אני ה' רפאך" (שמות טו כ) - כי אני בגימטריה אמן (אמרי אהרן).

יש לומר כי אין מטרת הברכה זו רק להודות על פעילותו התקינה של הגוף, אלא היא נועדה אף כדי שנגיע להפרה פנימית כי אין לנו כל אפשרות קיום בעולם הזה אלמלא חסדו יתברך המרפא עלינו בכל רגע. למטרה זו אין די בהודאה, אלא יש צורך לפרש בפה מלא את העבודה כי חיינו נתונים בסכון מוחשי בכל רגע, ואם חלילה תוסר השגחתו יתברך מאתנו ולו לרגע, מיד יהיו נתונים חיינו בסכנה מוחשית.

והנה, בפעולות פאכילה, שתיה וכיוצא בזה, אין גרסא חסד זה באפן מוחשי כל כך. שהרי האדם חש כי הוא נוטל בזה חלק, והולכת המזון לפה והשגתו. אולם פעולת המעים נסתרת ומסכה מאתנו, וחסדו זה גלוי רק לפניו יתברך, ואנו אכן מאמינים כי אם יפתח או יסתם אחד מהאברכים הפנימיים בצורה לא תקינה, איננו יכולים לעמוד לפניו אפילו טעה אחת (לבשר רנה עמ' ג).

עוד יש לבאר זאת, כי הנה בכל עניני העולם, כפינו, כחמה ועוד, יש הבדלים בין בני האדם: האחד זוכה להם בקשה רבה וחברו בקשה פחותה, ותפקידנו לבקש בברכותינו שנוקה לכך במדה גדושה. אולם בפרשת 'אשר יצר' אנו מבקשים על עצם מוחת החיים אשר נתנה במדה של על בני האדם, ועל פן אנו מבקשים: הלא אתה הקדוש ברוך הוא חפץ להחיותנו, ונעם מצאיות החיים תעיד זאת, והלא 'גלוי ונדוע לפניך כי אם יפתח או יסתם אי אפשר להתקיים ולעמוד לפניך' - רק אתה יודע את הסכונים האורבים לנו בכל רגע, ועל פן בנדאי תרפאנו ותחיינו.

נמצא אפוא כי הצהרה זו היא בעצם בקשה על הבריאות ועל החיים, ולפיכך אנו חותמים את הברכה בלשון רופא כל בשר, לא על איברי פלוגי או אלמוני, אלא על כל רמ"ח האברים שהם כלם מבשרים. את מצאיות החיים (נפש מישור סדר התפלה)

רפואה לכל הגוף חתימת הברכה מתחלקת בפינו לשני חלקים: 'רופא כל בשר', 'ומפליא לעשות' רבותינו הראשונים בארו לפי פשוטם של דברים: 'רופא כל בשר' - כי יציאת הפסלת מהגוף הנה רפואת כל הגוף, שאילמלא היתה יוצאת היה הגוף נחלה, 'ומפליא לעשות' - כי עצם השתפרות הרוח והמאכל בגוף העשוי כלו נקבים וחללים, זהו פלא גדול שאין

אם הבנים שמחה

בראשית ימי ילדותו, וכבר מהיותו פעוט הסתובב ברחובות העיר ללא מסגרת. ללמד לא ידע כלל, ומי יודע מה היה יוצא בסופו אלמלא רחם עליו אחד מבני העגלות ולמדו את מלאכת העגלות.

אלא שגם למלאכה זו לא הספין בחור. וכך מצא הוא את תפקידו היחודי כ'שמייסר' [מצלילן]. מהותו של תפקיד זה היה לשבת לצד העגלות, ובזמן שהעגלות מתערי, להצלילן ולהאיץ בסוסים במקומו.

אחרן זה נתון היה תחת אחריותו של אפוטרופוס, אחד מעגלונני העיר, וכשהגיעה הצעת השדוך לאותו עגלון לא מרה הלה להסכים. הוא בקש ארבה של שבוע, ורק לאחר מכן הביע את הסכמתו. סוף סוף באו השנים בברית הארוסין.

מובע הנשואין קרב ובא, ומן הצד המדובר הברית ויוחחו בהתענינות על אודות פת הנביר העומדת להתחתן עם אחרן דער שמייסר. העגלון והבושה היו קשים מנשוא, והפלה ואמה השתדלו עד כמה שניתן שלא להראות בין הבריות.

מעמד החפה נקבע להערך בחצר בית הכנסת. באולם הסמוך עמדה הפלה מבישת בין האורחות הרבות שבאו לשמחתה. האורה היתה מהולה בשמחה ובעלבוץ כאחד. החתן עמד להפגס ולכסות את פני הפלה כנהוג, ולפתע בקעה זעקת תפלה מפי הפלה. זעקה שלא הפנתה לקהל האוספים, כי אם למי שאמר והיה העולם, אל הקרוב לכל אשר יקראוהו באמת:

'רבונו של עולם, זעקה הפלה במר לבנה, הן רק אתה יודע כי הנני בת ישראל כשרה, כשרה ונקמה מכל רבב, רק אתה יודע זאת! אבקשה, רבונו של עולם, כי תתני ואננה בית נאמן בישראל. בית שבו יזכה לגדל ילדים צדיקים ותלמידי חכמים, כשרים ונקיים מכל רבב.'

הזעקה, כאמור, לא הפנתה לעבר האורחות הרבות שהצופופו סביב, אולם האמן שבקעה מפיהו, רוחה בדמעות של התרגשות ותפלה, בקעה רקיעים והגיעה עד שמי השמים.

תפלתה של הפלה התקיימה במלואה. בבית זה נולדו וגדלו ארבעה ילדים ונפלאים שלמים שהאירו פני תבל בגאונותם ובצדקתם, הלא הם:

- א. רבי ישראל העליר - רבי ישראל חר"ץ - בעל 'נחלת ישראל'.
 - ב. רבי מאיר העליר אב"ד קאסטיקוביץ.
 - ג. רבי יחאל העליר אב"ד סובאלק ובעל 'עמודי אור' וספרים נוספים.
 - ד. רבי יהושע העליר אב"ד טעלז ובעל 'חסן יהושע' וספרים רבים נוספים.
- בעל 'עמודי אור' אשר בקש לקבע לדורות את גדל כחה של תפלה ואת מעלתם של העלילים ואינם עולבים, חתם את שמו בתאר 'העלוב', לזכרה של אותה תפלה שבאמרה מתוך עלבון עמו, ובזכותה זכו הוא ואחיו למח שזכו.

את הספור המפלא שלפינו ספר המגיד הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל בשם אחד מראשי גולת ארצות הברית, הגאון הגדול רבי יעקב קמינצקי זצ"ל. הספור עוסק בגאון המפלא רבי יחאל העליר זצ"ל, רבה של העיר סובאלק שבליטא אשר אף על פי שפטר בקצור ימים ושנים, בגיל ארבעים ושמונה, נודע בשערים עד עצם היום הזה בזכות ספרו 'עמודי אור'.

את הקדמת ספרו, וכך גם את מכתבי השבחותיו, נהג הגאון זצ"ל לחתם בכנותו עצמו 'העלוב'. ספור מפלא עומד מאחורי אותו עלבון שבגינו כנה עצמו הגאון בתאר 'העלוב, ומעשה שהיה כך היה:

אמו של בעל 'עמודי אור' היתה בתו של סוחר מפרסם ונגיד נכבד. סוחר זה עשה חיל בעסקיו כשהקים 'מרכז ירדים' מעין מתחם גדול, כעין 'מניון', שבו היו מתכנסים סוחרים מפל עירות הסביבה כדי להציג את סחורתם ולמוכרה למורה של הבכיר.

אל המתחם המרוח היו נכנסים ובאים בימי הפכירות סוחרים, נגידים ופריצים, רבם שלא מבני הדת היהודית. המתחם המה תמיד המון אדם, מה שהכניס למיזענו הגביר רוחים גדולים שהעצימו את הונו.

האיש הלך הלוך וגדול, ומטבע הדברים היו סביבו לא מעט כאלו שעניניהם היתה צרה בהצלחתו, והקנאה אכלה אותם בכל פה. כאשר בקשו הללו להביא את קנאתם לידי בטר, תפשו כקורבן את בתו של הבכיר.

בת זו היתה נערה כשרה ויראת שמים, אשר בנוסף למעלותיה אלו נחנה בכשרונות יוצאי דופן. היא עבדה בעסקיו של אביה, ומטבע הדברים היתה מערה בה במדה משמעותית.

כאמור, רבים מהפוקדים את מתחם הקניות נמנו על בני אצלת הגוים מפרי הסביבה ומעריה, וכך קמו אותם בעלי לשון הרע והחלו להפיץ רגזים ושמועות על אודות בת הנבירה. הלא מסתובבת היא רבות בקרבת אותם גוים, ובנדאי...

וכטבען של שמועות שהן מתגלגלות והולכות ומתעצמות, ומדת השפעתה ההרסנית של לשון הרע... כך, אותה נערה צדקת ויראת שמים שזה מכבר בגרה והגיעה לגיל השדוכים, על אף היותה ילילת המעלות ובתו של גביר בעל יכולות, כל הצעות השדוכים שהגיעו לה, ירדו עד מהרה. לא היה זה מן הפלא, הן ברגע שבו נגש צד החתן לברר על הפלה בקרב בני עמיתה, מיד היו השמועות צרות, והשדוך היה יורד מן הפרק.

השנים חלפו, והיסורים והאכזבות הלכו והתעצמו. הבת הלכה והתבגרה, ואביה שאף הוא היה ירא ושלם, הבין והפנים כי מוטב שיהיה להתפטר ולהשיא את בתו לאיש פשוט והמוני, משלא תחתן כלל. גם הבת, בליט בורה הסכימה לדעת אביה, אלא שאף שדוך פשוט התקשו הם להשיג.

לבסוף נמצא מישהו שגאות לשאתה. היה זה לא אחר מאחרן דער שמייסר, אוי לאותה בושה... אותו בחור שהתיתם

shay עובדי